

انسان موجود مختار یا مجبور

مبین محمد امینی

دانشجو رشته آموزش الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه فرهنگیان شهید مدرس سنندج، کردستان، ایران

چکیده

یکی از مسائلی که از دیرباز آدمیان را به تأمل فراخوانده، مسئله جبر و اختیار است. پرسش اساسی در این بحث آن است که آیا انسان، دست کم در برخی اعمال خود، مختار است یا آنکه مجبور است و هیچ اختیاری ندارد؟ همچنین دلالت‌های تربیتی آن کدام است؟ به گواهی تاریخ، آزادی یکی از خواسته‌های همیشگی بشر بوده است. مردم در سراسر جهان فریاد آزادی سر داده‌اند و اقبال آنها به سوی جوامع دارای آزادی بیشتر است. ما طالب آزادی هستیم؛ زیرا امکان برآورده کردن هرچه بیشتر تمایلات و خواسته‌های ما را مهیا می‌کند. یک انسان آزاد می‌تواند هر گونه که دوست دارد، زندگی کند، به هر کجا که می‌خواهد برود، به هر نحوی که دلش خواست، فکر کند و انتخاب نماید. مسئله جبر و اختیار یکی از مواردی است که در فلسفه، کلام، اخلاق و... بدان پرداخته شده، اما نه با نگاه تربیتی. در این پژوهش، تلاش شده تا جبر و اختیار از دیدگاه اسلام و قرآن بررسی شود و آنگاه دلالت‌های تربیتی متناسب با آن ارائه گردد. در پایان نیز پس از تجزیه و تحلیل کیفی اطلاعات، بدین نتیجه می‌رسیم که یکی از دلالت‌های مهم مستخرج از این موضوع، اصل مسئولیت‌پذیری انسان است که بر سایر امور تربیتی تأثیرگذار می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: جبر، اختیار، انسان، تربیت

مطالعات تاریخ و تمدن ایران و اسلام

دوره ۵، شماره ۱، بهار ۱۳۹۹، صفحات ۴۶-۵۴